

hbo-bachelor Toegepaste
Fotografie en
Beeldcommunicatie
Stichting de Nederlandse
Fotovakschool

6 mei 2014

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	6
3	Beschrijving van de opleiding	8
3.1	Algemeen	8
3.2	Profiel instelling	8
3.3	Profiel opleiding	8
4	Opleidingsbeoordeling	10
4.1	Beoogde eindkwalificaties	10
4.2	Programma	12
4.3	Personeel	18
4.4	Voorzieningen	20
4.5	Kwaliteitszorg	21
4.6	Toetsing	24
4.7	Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	26
4.8	Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	26
4.9	Aanbevelingen	26
5	Overzicht oordelen	27
	Bijlage 1: Samenstelling panel	28
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	29
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	31
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	33

1 Samenvattend advies

De opleiding Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie (TFB) wordt door de Stichting de Nederlandse Fotovakschool sinds 2007 aangeboden aan groepen van 7-18 studenten. De Fotovakschool is gevestigd op vijf locaties in het land en biedt naast de opleiding TFB een erkende MBO-opleiding fotografie en daarnaast een groot aantal cursussen aan. Tot nu toe hebben 12 studenten de opleiding succesvol afgerond. Aangezien de kwaliteit van de afstudeerwerken van de afgestudeerden vanaf cohort 2009 representatief zijn voor de opleiding in haar huidige vorm en volgens de opleiding voldoen aan het niveau van een hbo bachelor, heeft de instelling in 2014 de aanvraag voor de Toets Nieuwe Opleiding ingediend. De opleiding hoopt door de accreditatie meer studenten te kunnen trekken, doordat zij bij een geaccrediteerde opleiding recht zullen hebben op studiefinanciering/OV.

De eindkwalificaties van de opleiding zijn ontleend aan het profiel Vormgeving uitstroom Visuele Communicatie, dat voornamelijk door kunstopleidingen wordt gehanteerd. De opleiding TFB vergelijkt zichzelf echter niet alleen met kunstopleidingen, maar profileert zich daarnaast vooral ook als een ambachtelijke opleiding die haar studenten breed opleidt tot fotografen die ook in staat zijn zichzelf in de markt te zetten. De belangrijkste profileringskenmerken zijn: ondernemerschap, technische en creatieve vaardigheid, de ambitie om allround fotografen op te leiden die ook als adviseur van potentiële opdrachtgevers kunnen functioneren.

Studenten die de opleiding volgen, combineren deze veelal met een baan die hen in staat stelt de opleiding te bekostigen. De achtergronden van de studenten zijn heel divers en de opleiding weet hier goed bij aan te sluiten. Ook studenten met veel fotografie-ervaring leren veel. Het programma is zo opgebouwd dat studenten kennis maken met de grote diversiteit binnen het vakgebied. Verder kent het programma drie leerlijnen: een technische lijn, een aan kunstgeschiedenis en beeldcultuur gekoppelde lijn en een op persoonlijk ondernemerschap gestoelde lijn. Aanvankelijk is het programma vooral praktisch georiënteerd, maar naarmate de opleiding vordert, worden studenten steeds meer uitgedaagd om hun eigen weg te vinden en hun eigen keuzes te maken. Er is sprake van een logische opbouw. De opleiding bevat veel praktijkopdrachten en alle voorzieningen die nodig zijn om deze opdrachten uit te voeren zijn op de instelling aanwezig. Behalve op hun docenten, kunnen de studenten daarbij ook een beroep doen op ondersteuning voor praktische zaken, zoals het werken met gespecialiseerde printers. In het gebouw is altijd iemand aanwezig die hen daarbij kan helpen.

Het docententeam bestaat uit een klein aantal kerndocenten, een groep docenten die voornamelijk in de beroepspraktijk werken en een flexibele schil van externen die incidenteel worden ingehuurd. De commissie beoordeelt de kwaliteit van de docenten positief. De kerndocenten spelen een belangrijke rol bij het bewaken van de samenhang in het programma en het borgen van de kwaliteit, maar ook de andere docenten worden voldoende bij de opleiding betrokken. Het management houdt functioneringsgesprekken en biedt scholing aan. De flexibele schil zorgt ervoor dat de studenten les kunnen krijgen van specialisten en tevens dat de opleiding kan inspelen op actuele ontwikkelingen. Hoewel de docenten niet dagelijks op de opleiding aanwezig zijn, zijn ze voor de studenten goed bereikbaar. Vanwege de kleinschaligheid van de opleiding kennen docenten en studenten elkaar goed; studenten zijn geen nummer.

De opleiding is gevestigd in het voormalige Nederlands Fotomuseum aan de Witte de Withstraat in Rotterdam. In het gebouw zijn voldoende faciliteiten aanwezig om de opleiding aan te bieden. Ook kunnen TFB-studenten gebruik maken van faciliteiten van de Fotovakschool op vestigingen elders in het land (Amsterdam, Apeldoorn).

De opleiding borgt de kwaliteit van het onderwijs op verschillende manieren. Modules worden systematisch geëvalueerd en er zijn diverse commissies actief, zoals een curriculumcommissie en een beroepenveldcommissie. Doordat de lijnen binnen de opleiding kort zijn, kan snel worden ingegrepen als dat nodig is en hoeft niet worden gewacht op de uitkomsten van een evaluatie. Uit de Kritische Reflectie en uit de gesprekken tijdens het locatiebezoek blijkt, dat de opleiding al verschillende verbeteracties heeft uitgevoerd. Het panel stelt vast dat er sprake is van een degelijk kwaliteitssysteem waarbij een goede combinatie is gevonden tussen een formeel systeem en informele terugkoppelingen.

De opleiding maakt gebruik van diverse toetsvormen. Praktijkopdrachten nemen daarbij een belangrijke plaats in. In verschillende documenten verantwoordt de opleiding waar welke competenties worden getoetst en toont zij aan dat het programma alle eindkwalificaties afdekt. Onder andere door middel van toetsmatrizen en een actieve examencommissie wordt de kwaliteit van toetsen bewaakt. De commissie is van mening dat de opleiding voldoende instrumenten heeft om de kwaliteit van toetsing te waarborgen.

De fotografische portfolio's en de scripties van recent afgestudeerde studenten laten zien dat het niveau van de afgestudeerden past bij een hbo bacheloropleiding. Overigens geldt dit in mindere mate voor de kwaliteit van het videomateriaal waarop sommige studenten zijn afgestudeerd. De scripties zijn van voldoende kwaliteit, maar laten niet altijd de eigenheid van de studenten zien. De commissie raadt de opleiding aan de studenten hier meer ruimte te geven.

Samenvattend ziet het panel de volgende positieve punten van de opleiding:

- Het profiel van de opleiding: ondernemerschap, techniek/ ambacht en het allround karakter van de opleiding;
- De kleinschaligheid van de opleiding;
- De verbinding met de beroepspraktijk via de docenten;
- De kwaliteitscultuur binnen de opleiding;
- Het enthousiasme van docenten en studenten;

Tot slot ziet het panel de volgende aandachtspunten:

- Een inhoudelijke visie op leidinggevend niveau ontbreekt;
- De communicatie over de profilering van de opleiding komt nog onvoldoende uit de verf;
- Het panel vraagt zich af of de keuzes die de opleiding heeft gemaakt een goede weerspiegeling is van wat zich momenteel in het werkveld afspeelt;
- Bij de scripties worden studenten onvoldoende uitgedaagd om hier een eigen vorm aan te geven;
- Toetsbeleid is (te) gecompliceerd; het detailniveau waar op wordt beoordeeld, komt de transparantie niet ten goede

Het panel adviseert de NVAO om positief te besluiten ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe opleiding hbo-bachelor Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie van de Stichting de Nederlandse Fotovakschool.

Den Haag, 6 mei 2014

Namens het panel ter beoordeling van de uitgebreide Toets nieuwe opleiding hbo-bachelor Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie van de Stichting de Nederlandse Fotovakschool.

Mirjam Leloux
(voorzitter)

drs. Tineke Kleene
(secretaris)

2 Werkwijze panel

De NVAO heeft een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

- Voorzitter: Dr. Mirjam Leloux, Leloux Science & Business, meer dan 15 jaar ervaring in het commercialiseren van technologieën voor universiteiten en kennisinstellingen, uitvinders en bedrijven, voorzitter van visitatiepanels bij opleidingen (HBO, universiteiten) en lectoraten (HBO);
- Panellid: Ruud Taal, professioneel fotograaf; oprichter fotobureau Capital Press & Photo Productions (1972), actief in fotojournalistiek en commerciële fotografie (in opdracht van bedrijfsleven en overheid): Secundaire relaties tot het beroepenveld: bestuurslid NVF / Zilveren Camera, bestuurslid en jury-secretaris World Press Photo, voorzitter Fotografiefederatie;
- Panellid: Geert Segers, Opleidingshoofd en docent fotografie en video in het departement IWT van de opleiding fotografie aan de Karel de Grote hogeschool te Antwerpen en free-lancer voor verschillende facilitaire bedrijven in de tv wereld;
- Panellid: Karin Krijgsman (MA), studieleader Fotografie (bachelor) aan AKV|St.Joost, Avans Hogeschool, Breda. Oprichter van fotografencollectief Fw., anno 2014 een uitgeverij (Fw: Books) die onafhankelijke fotografie-gerelateerde publicaties, projecten en ontmoetingen tussen kunstenaars, schrijvers en curatoren initieert. Onafhankelijk schrijver over fotografie. Lid Raad van Toezicht Nederlands Fotomuseum, Rotterdam;
- Studentlid: Jerry Snellink, afgestudeerde hbo bachelor Bestuurskunde/ Overheidsmanagement aan de Haagse Hogeschool, masterstudent Management van de Publieke Sector aan de Universiteit Leiden, actief geweest in de medezeggenschap en de studentenvakbond.

Het panel werd bijgestaan door Nancy Van San, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en Tineke Kleene, zelfstandig onderwijskundig adviseur, secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523) in acht genomen. Het panel heeft tevens de resultaten beoordeeld, aangezien deze procedure een verzwaarde uitgebreide Toets nieuwe opleiding betreft.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 27 maart 2014 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en nadere vragen geformuleerd voor de aanvrager. Voorafgaand aan het locatiebezoek heeft het panel de opleiding gevraagd een aantal aanvullende bijlagen, aan te leveren. In bijlage 3 van dit paneladvies is een overzicht opgenomen van documenten die het panel heeft ontvangen. Naar aanleiding van de aanvullende informatie heeft het panel per e-mail aanvullende vragen en opmerkingen uitgewisseld. Deze vragen zijn door de secretaris geïnventariseerd en zijn als input gebruikt voor het locatiebezoek.

Op 14 april 2014 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is

toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. De secretaris heeft op basis hiervan een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld. Uiteindelijk zijn aan de hand van de uitkomsten per standaard beargumenteerde oordelen per onderwerp en een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding gegeven. Dit heeft geresulteerd in een definitief paneladvies aan de NVAO op 6 mei 2014.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	Stichting de Nederlandse Fotovakschool
Opleiding:	hbo-bachelor Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie
Variant:	voltijd
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie:	Rotterdam
Studieomvang (ECTS):	240 ECTS
Sector:	Taal en cultuur

3.2 Profiel instelling

De Stichting Nederlandse Fotovakschool is een niet-bekostigde instelling die is voortgekomen uit de brancheorganisaties in de fotografie. De school verzorgt al meer dan 70 jaar professionele fotografieopleidingen. In de Kritische Reflectie (KR) omschrijft de Fotovakschool zichzelf als volgt: een ondernemende, student- en (internationale) arbeidsmarktgerichte onderwijsinstelling, gericht op het aanbieden van hoger beroepsonderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, opleidingen en trainingen op het gebied van fotografie en beeldcommunicatie. Ze onderscheidt zich door het aanbieden van kleinschalig monosectoraal onderwijs.

3.3 Profiel opleiding

De vierjarige opleiding Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie (TFB) wordt sinds 2007 aangeboden op de vestiging in Rotterdam. Ondernemerschap, fotografische techniek, context en creativiteit staan centraal in de opleiding. Het onderwijs bevat aspecten van (onder andere) kunstgeschiedenis, bedrijfskunde, communicatie, beeldcultuur en ethiek.

Volgens de KR onderscheidt de opleiding zich van andere opleidingen door de focus op het combineren van creativiteit, doel(groep)gericht kunnen werken en sterke ondernemersvaardigheden. Het organiserend vermogen wordt in de opleiding benadrukt, omdat dit van belang wordt geacht voor het ontwikkelen van de juiste ondernemersvaardigheden en het verwerven van kennis van zakelijke voorzieningen die moeten worden getroffen om op lange termijn als fotograaf of beeldcommunicatiespecialist werkzaam te kunnen zijn. Ook vindt de opleiding dat fotografen een actieve bijdrage moeten kunnen leveren aan de totstandkoming van een groepsproject. Verder moeten zij weten wie ze wanneer moet inschakelen bij de totstandkoming van hun eigen werk. Dit is de reden waarom ook het vermogen tot samenwerken heel centraal staat in de opleiding.

De opleiding heeft zichzelf onder andere vergeleken met de Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen, de bacheloropleiding Photography van het Columbia College in Chicago en de bacheloropleiding Photographic Arts van de University of South Wales. In de eindkwalificaties van deze opleidingen ontbreekt volgens de Kritische Reflectie het organiserend vermogen en het vermogen tot samenwerken, twee competenties die in de opleiding Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie centraal staan. Bij de opleiding aan de University of South Wales staat vooral het creërend vermogen en het vermogen tot kritische reflectie centraal.

Het panel vindt het positief dat de opleiding zich positioneert ten opzichte verschillende andere opleidingen, maar vraagt zich af waarom er geen vergelijking is getrokken met vergelijkbare opleidingen in Nederland.

4 Opleidingsbeoordeling

Van toepassing is het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21523).

Het kader wordt gebruikt als de instelling niet beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op zeven vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Met welk programma?
3. Met welk personeel?
4. Met welke voorzieningen?
5. Hoe wordt de kwaliteit geborgd?
6. Hoe wil de opleiding dit toetsen?
7. Zijn er voldoende financiële middelen?

Deze zeven vragen zijn vertaald in zeven onderwerpen en 16 standaarden. Over de standaarden geeft het visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel, ook op de tweepuntsschaal.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van de opleiding in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.

Omdat het een nog niet aangewezen instelling betreft, zijn bij de oordeelsvorming ook de gerealiseerde eindkwalificaties betrokken.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1 (eindkwalificaties)

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De eindkwalificaties van de opleiding zijn ontleend aan het opleidingsprofiel Vormgeving, uitstroom visuele communicatie. De opleiding heeft aan dit profiel een tweetal gedragscriteria toegevoegd en een aanvulling gemaakt op een gedragscriterium:

1. *De student is in staat nieuwe fotografie met een eigen handschrift te maken* bij de competentie Lerend Vermogen

2. *De student handelt vanuit een bewust gekozen strategische positie bij de competentie Omgevingsgerichtheid.*
3. Aan het gedragscriterium “De student ontwerpt (concepten voor) producten, communicatiemiddelen of methodes, waardoor een idee, een visie op thematiek op een voor de ontwerpen specifieke manier wordt verbeeld en overdrachtelijk gemaakt” onder de competentie Creërend Vermogen is toegevoegd: *“en gaat daarbij uit van zowel een eigen idee, visie of thematiek als van de beoogde gebruiker”.*

Met deze wijzigingen sluit de opleiding aan bij de bevindingen van het brancheonderzoek van (2010) van de “Fotografenfederatie” die als overkoepelend vertegenwoordiger van de fotografensector in Nederland optreedt. Dit onderzoek laat onder andere de volgende trends zien: het toenemend belang van goede ondernemersvaardigheden en goede vakkennis en de afname van kennis over auteursrecht en financiële zaken bij actieve fotografen. Deze onderwerpen worden in de eindkwalificaties van de opleiding expliciet geadresseerd. Dat de opleiding ondernemerschap hoog in het vaandel heeft staan, blijkt ook uit de gesprekken die het panel tijdens het locatiebezoek heeft gehad. Voor studenten is dit één van de redenen om voor de opleiding te kiezen.

De opleiding heeft haar eindkwalificaties in een tabel afgezet tegen de Dublin descriptoren. Deze tabel laat zien dat de eindkwalificaties hier nauw bij aansluiten en daarmee voldoen aan de eisen die internationaal gesteld worden aan de eindkwalificaties van een hbo bacheloropleiding.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de eindkwalificaties van de opleiding goed aansluiten bij wat het werkveld vraagt. Zij vindt het positief dat de opleiding enkele aanvullingen heeft gedaan op het opleidingsprofiel Vormgeving. Daarmee heeft de opleiding er een eigen inkleuring aan gegeven, al vindt het panel deze inkleuring wel minimaal. De profilering van de opleiding mag naar het idee van het panel nog wel wat sterker worden aangezet in de beoogde eindkwalificaties. De opleiding toont in het dossier ook aan dat de eindkwalificaties op het juiste niveau (bachelor) zijn geformuleerd.

Conclusie: voldoende

4.2 Programma

De opleiding is opgebouwd uit vier studiejaar van 12 a 13 modules. De looptijd van elke module is 10 of 20 weken. Daarnaast loopt in jaar 1 t/m 3 een overkoepelend jaarproject dat het hele studiejaar doorloopt en 40 lesdagen omvat. Het programma is grofweg opgebouwd volgens drie leerlijnen:

1. Vormgeving (beeldontwikkeling);
2. Techniek (beeldrealisatie en –verwerking);
3. Maatschappij en economie (beeldvermarketing).

Binnen deze leerlijnen maken de studenten kennis met inhouden uit verschillende vakgebieden. Omdat de scheiding tussen de leerlijnen niet zwart-wit is, lopen de leerlijnen in de praktijk soms door elkaar. Schematisch ziet het programma er als volgt uit (bron: Studiegids):

Jaar 1

P	Vormgeving	Ec	Techniek	Ec	Maatschappij en Economie	Ec	Portfolio	Ec
1	Kunstgeschiedenis 1	3	Digitale fotografie 1 Beeldbewerking 2	3 3	Inleiding communicatie	3	Uitleg rol portfolio in studietraject	
2	Kunstgeschiedenis 2	3	Digitale fotografie 2 Beeldbewerking 2 Licht 1	3 3 3				
3	Kennismaking vakdisciplines	6	Licht 2	3	Ondememerschap 1	3		
4	Beeldontwikkeling	6	Video 1	6			Assessment portfolio	3
Project: Creative research								9

Jaar 3

P	Vormgeving	Ec	Techniek	Ec	Maatschappij en Economie	Ec	Portfolio	Ec
1	Landschapsfotografie Architectuurfotografie	3 3			Ethiek	3		

Jaar 4

P								Ec
1	Stage							15
2	Stage							15
3	Afstudeertraject Scriptie Eindwerk Eindportfolio							15
4	Afstudeertraject							15

Jaar 3

P	Vormgeving	Ec	Techniek	Ec	Maatschappij en Economie	Ec	Portfolio	Ec
1	Landschapsfotografie Architectuurfotografie Documentaire fotografie	3 3 3			Ethiek	3		
2	Reclamefotografie Modelfotografie	6 6						
3	Portretfotografie	3	Video 3	6	Onderzoek	3		
4	Samengesteld beeld Verdieping beeldcultuur Eigen stijl	3 3 3			Ondernemerschap 3	3	Assessment portfolio	3
Project: Personal branding								9
		33		6		9		12

Jaar 4

P		Ec
1	Stage	15
2	Stage	15
3	Afstudeertraject Scriptie Eindwerk Eindportfolio	15
4	Afstudeertraject	15

4.2.1 Standaard 2 (Oriëntatie)

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

Tijdens de opleiding komen de studenten op verschillende manieren in aanraking met de beroepspraktijk. De docenten die het onderwijs ontwikkelen en die op de opleiding les geven, werken allemaal in de beroepspraktijk en nemen hun ervaringen mee naar de opleiding. Er wordt veel gebruik gemaakt van concrete casussen. De studenten geven tijdens het locatiebezoek aan dit erg te waarderen.

Uit de gesprekken die het panel tijdens het locatiebezoek heeft gevoerd, blijkt dat de opleiding kiest voor een brede oriëntatie van haar studenten op het werkveld, waarbij zij hen kennis laat maken met vijf werkterreinen binnen dat veld, waaronder portretfotografie, landschapsfotografie en architectuurfotografie. Docenten geven aan een ontwikkeling te zien waarbij de schotten tussen deze terreinen wegvallen (dit betreft bijvoorbeeld de discipline fotojournalistiek) en waarbij studenten in de beroepspraktijk inzetbaar moeten zijn op meerdere terreinen.

Het programma bevat verschillende onderdelen waarin studenten expliciet in aanraking worden gebracht met het werkveld. In het tweede studiejaar moeten de studenten een bekende fotograaf interviewen. De laatste periode van het tweede studiejaar staat helemaal in het teken van de theorie en praktijk van marketingcommunicatie. In het derdejaars project "Personal Branding" krijgen de studenten de opdracht om ten minste drie oriënterende bezoeken te brengen aan verschillende media of platforms, zoals reclamebureaus, fotoagentschappen of communicatieafdelingen van bedrijven. Op deze manier worden de studenten voorbereid op de stage en hun afstudeeropdracht waarbij ze zelf twee externe beoordelaars moeten zoeken. In het begin van het vierde jaar gaan de studenten drie tot zes maanden op stage. De richtlijnen voor de stage zijn vastgelegd in de stagehandleiding.

De aansluiting bij actuele ontwikkelingen in het vakgebied is op verschillende manieren geborgd: door de inbreng van de docenten, door de beroepenveldcommissie en door samenwerkingsprojecten met Nederlandse en buitenlandse instellingen. Binnen het programma is ruimte voor het uitvoeren van praktijkprojecten samen met andere onderwijsinstellingen. Zo is in 2013 een multimediaal project georganiseerd in samenwerking met de HAN. De opleiding heeft een samenwerkingsovereenkomst met de faculteit fotografie van de Columbia College Chicago en in 2011 is het Comenius samenwerkingsproject "a young portrait of Europe" gestart waarbij wordt samengewerkt met studenten uit Polen en Duitsland.

Naar aanleiding van overleg met de Beroepenveldcommissie (BVC) over de "toegepastheid" van het eindwerk van de studenten onderzoekt de opleiding op dit moment de mogelijkheden om binnen het lesprogramma te werken aan een opdracht voor een externe opdrachtgever om daarmee de aansluiting op de beroepspraktijk nog verder te vergroten.

In bijlage 6 van de KR is een overzicht opgenomen van contacten van de opleiding met het werkveld. Ook wordt daarin een overzicht gegeven van de leden van de beroepenveldcommissie TFB. Uit de notulen van deze commissie blijkt dat zij ongeveer twee keer per jaar vergadert.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat studenten in de opleiding op diverse manieren in aanraking komen met het werkveld. Verschillende (gast)docenten zijn als fotograaf actief in het beroepenveld. In het programma zitten voldoende onderdelen waarbij studenten worden gestimuleerd in contact te treden met het werkveld. Het panel vindt het positief dat de mogelijkheid wordt onderzocht in het kader van het lesprogramma meer opdrachten uit te laten voeren door studenten voor echte opdrachtgevers. Zowel de studenten als de alumni en vertegenwoordigers uit het werkveld die het panel tijdens het locatiebezoek heeft gesproken, toonden zich positief over de beroepsgerichtheid van de opleiding. De opleiding is volgens de studenten sterk gericht op het uitvoeren van opdrachten. Ondernemerschap loopt als een rode draad door de hele opleiding. Het gaat in de opleiding vooral om het leren van het 'ambacht' van de fotograaf en niet om het opleiden van kunstenaars. Het panel is van mening dat de opleiding hiermee een aantal keuzes heeft gemaakt die duidelijk naar voren komen in het programma. Wel denkt het panel dat de opleiding deze keuzes in haar externe communicatie consequenter naar voren kan brengen en intern meer kan doorleven. De inrichting van de opleiding past bij de (brede) oriëntatie die zij heeft gekozen. Het panel raadt de opleiding, gezien de ontwikkelingen in het werkveld, aan de verdeling van de verschillende inhoudelijke accenten over het curriculum nog eens onder de loep te nemen en te kijken in hoeverre deze nog steeds aansluiten bij de verschuivingen die momenteel in het werkveld zijn waar te nemen, zoals op het gebied van fotojournalistiek, food photography en het toenemend gebruik van video bij multi-mediale toepassingen.

Conclusie: voldoende

4.2.2 Standaard 3 (inhoud)

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

In elke module wordt de verbinding gelegd met de competenties en gedragsindicatoren. Op basis hiervan zijn leerdoelen geformuleerd. In de OER is een competentiematrix opgenomen die de relatie tussen de verschillende programmaonderdelen en de competenties laat zien. Ook is in de OER een algemene beschrijving opgenomen van drie niveaus waarop studenten hun competenties kunnen ontwikkelen, waarbij de niveaus zich onderscheiden in de mate van complexiteit van handeling en context, de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de student en creativiteit en originaliteit.

In jaar 1 t/m 3 zorgen de overkoepelende jaarprojecten voor onderlinge verbinding tussen de modules en tussen de drie leerlijnen. Ieder jaarproject heeft een eigen thema en een eigen doel. Het jaarproject van jaar 1 heeft als thema "Creative research", dat van jaar 2 "New business" en dat van jaar 3 "Personal branding". De jaarprojecten staan in het teken van het in de praktijk brengen en eigen maken van het geleerde in de afzonderlijke modules. Het panel heeft de studiehandleidingen van deze projecten ingezien.

Het programma kent een opbouw waarbij het accent in de loop van de opleiding verschuift van het zich eigen maken van technische vaardigheden in het eerste jaar, via ondernemersvaardigheden en marketingcommunicatie in het tweede jaar en vormgeving en eigen stijl in het derde jaar. Disciplines en technieken worden in de loop van de opleiding steeds meer ondersteunend aan een gekozen onderwerp of thema. Door eerst de technieken aan te bieden, hebben de studenten een basis waarop zij kunnen werken aan hun eigen stijl.

Uit de tekst van hoofdstuk 3 (Het onderwijs) blijkt dat het onderling afstemmen van de modules om de opbouw en samenhang in het programma te verbeteren in studiejaar 2012-2013 een aandachtspunt is geweest. Hier is sinds dat studiejaar aan gewerkt. Uit het gesprek met de docenten blijkt dat docenten onderling regelmatig afstemmen over de opbouw van het programma. Er zijn enkele kerndocenten die het overzicht bewaren en die een coördinerende functie hebben.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat het programma alle competenties afdekt. Voor alle modules zijn leerdoelen geformuleerd en wordt een opsomming gegeven van alle competenties en bijbehorende indicatoren die in de desbetreffende module aan bod komen. Studenten houden in verschillende portfolio's hun ontwikkeling bij. Het panel heeft enkele van deze portfolio's ingezien.

Hoewel de opleiding in haar dossier de dekking van de competenties door het programma zeer gedetailleerd heeft verantwoord, heeft het panel de indruk dat zij zich daarmee verliest in het detail. De competentiematrix en de uitgebreide uitwerkingen in de modulebeschrijvingen suggereren een mate van detail en controle die binnen de opleiding niet echt leeft. Docenten hebben bijvoorbeeld moeite de competenties te noemen waaraan zij in hun eigen module werken. Ook vraagt het panel zich af in hoeverre docenten en studenten een eenduidig beeld hebben van de verschillende competentieniveaus.

Zij raadt de opleiding aan een sterke vereenvoudiging aan te brengen in de wijze waarop de relatie tussen de eindkwalificaties en de individuele programmaonderdelen in de verschillende documenten is uitgewerkt. De vraag is of al deze informatie voor studenten nuttig, stimulerend en begrijpelijk is.

Conclusie: voldoende

4.2.3 Standaard 4 (Vormgeving)

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

Het onderwijs aan de Fotovakschool is praktijkgericht. Dit komt onder andere tot uiting in de context van de opdrachten die de studenten uitvoeren. Die is altijd zo realistisch mogelijk. Uit het gesprek met studenten blijkt dat zij gedurende de opleiding voortdurend aan opdrachten werken.

In de modulebeschrijvingen is voor elke module aangegeven welke didactische werkvormen worden gebruikt. Hieruit blijkt dat er sprake is van veel verschillende werkvormen die telkens zijn afgestemd op de vorm en inhoud van de modules.

Per lesdag worden theorie en praktijk afgewisseld, zodat studenten het geleerde altijd direct in praktijk kunnen brengen. Studenten worden uitgedaagd om veel actief te experimenteren.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat er sprake is van een uitdagende leeromgeving voor studenten. De vele opdrachten die zij krijgen in het kader van de verschillende modules stellen hen in staat hun competenties te ontwikkelen. Ook de kleinschaligheid van de opleiding en de goede bereikbaarheid van de docenten draagt hieraan bij (zie ook 3.3.3 en 3.4.2). Studenten krijgen veel feedback, zowel van hun medestudenten als van hun docenten waardoor zij zich voortdurend kunnen verbeteren.

Conclusie: voldoende

4.2.4 Standaard 5 (Aansluiting)

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

Om in te kunnen stromen in de opleiding moet een student beschikken over een mbo-4, havo- of vwo-diploma. Daarnaast wordt altijd een matchings- of intakegesprek gevoerd, waarin aandacht wordt besteed aan de ambities van de student en wederzijdse verwachtingen. De student neemt daarbij een selectie van zijn eigen werk mee.

Volgens de aanvullende informatie die het panel op 5 april heeft ontvangen, blijkt dat als belangrijkste voorwaarde voor toelating geldt dat de student gemotiveerd is. Het meegenomen werk biedt de intaker ook inzicht in de interesses en voorkeuren van de student. Aan de hand van de bespreking van het werk en de motivatie en ambitie van de student geeft de intaker de student een advies over de opleiding die het best bij hem past. Daarbij kan de student eventueel ook verwezen worden naar een andere opleiding. Het advies dat de student krijgt, is niet bindend.

Op basis van dit advies hebben van de afgelopen twee cohorten zeven kandidaat-studenten gekozen voor een andere opleiding dan TFB. Uit het gesprek met de studenten blijkt dat de inhoud van de opleiding goed aansluit bij de verschillende achtergronden van de studenten. De opleiding begint bij de basis, maar ook studenten met veel ervaring in de fotografie, vinden dat de opleiding goed aansluit en dat zij veel leren binnen de opleiding. De opleiding biedt de studenten veel maatwerk.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat er sprake is van een zorgvuldige intakeprocedure. Zij vindt het positief dat er naast de formele instroomeisen ook sprake is van een motivatiegesprek. Wel raadt zij de opleiding aan de criteria die gehanteerd worden bij de intake duidelijker op papier te zetten.

Conclusie: voldoende

4.2.5 Standaard 6 (studeerbaarheid)

Het programma is studeerbaar.

Bevindingen

Studenten volgen gedurende de eerste drie jaar van de opleiding twee dagen per week les (13.5 uur contacttijd gemiddeld), inclusief de (jaar)projecten die het hele jaar doorlopen. Om de week krijgen de studenten voor dit project begeleiding. Studenten geven aan tevreden te zijn over de begeleiding. De modules die de studenten volgen en ook de daaraan gekoppelde toetsen zijn over het hele jaar verdeeld.

Doordat de opleiding klein is, worden eventuele problemen met de studie altijd snel gesignaleerd. Tijdens het locatiebezoek wordt dit bevestigd door studenten en alumni. De studieloopbaanbegeleider helpt de studenten in dergelijke gevallen. Voor studenten met een functiebeperking wordt volgens de Kritische Reflectie altijd een passende oplossing gezocht.

Studenten die aan het eind van het eerste jaar minder dan 50 EC hebben gehaald krijgen een Bindend Negatief Studieadvies. Dit geldt ook voor studenten die 50 EC of meer hebben gehaald, maar die enkele in de OER genoemde specifieke modules niet hebben gehaald. Ook studenten die aan het eind van het tweede jaar de propedeuse niet hebben gehaald, krijgen een BSA.

Om te mogen beginnen aan de stage moet een student minimaal 80% van het totale aantal daarvoor te behalen EC's hebben gehaald en voor het starten met het afstudeertraject geldt een norm van minimaal 200 EC.

Bij module-evaluaties wordt studenten onder andere gevraagd naar de studielast. In de KR staat een voorbeeld van een module die naar aanleiding van de resultaten van deze evaluaties is aangepast (verlengd), omdat de studenten hun opdrachten niet binnen de gestelde tijd konden uitvoeren. Tijdens het locatiebezoek zijn geen klachten geuit over de studielast. Wel geven studenten en alumni aan dat het een pittige opleiding is, maar dat dat deels ook komt door de eigen keuze van de student qua invulling van de opdrachten.

Uit de in- en uitstroomcijfers die het panel van de opleiding heeft ontvangen, blijkt dat van de cohorten 2009 t/m 2011 tot nu toe meer dan de helft van de studenten met de opleiding

is gestopt, waarvan enkele met een negatief bindend studieadvies. Van het eerste cohort is een derde van de studenten (5 van de 15) gediplomeerd en zit nog 1 student in de opleiding. De overige cohorten lopen nog.

Overwegingen

Voor studenten die gemotiveerd zijn, is er sprake van een studeerbaar programma. De uitval is hoog, maar heeft vooral te maken met de hoge studiekosten van deze niet-bekostigde opleiding. Het niet meer kunnen betalen van de opleiding is de belangrijkste reden voor studie-uitval. Een aandachtspunt is de stage, waarbij de opleiding een miscalculatie heeft gemaakt ten aanzien van het aantal studiepunten in verhouding tot het aantal uur wat de studenten stage lopen. Verder is het het panel opgevallen dat het gebouw niet goed toegankelijk lijkt te zijn voor studenten met een mobiliteitsbeperking,

Conclusie: voldoende

4.2.6 Standaard 7 (Wettelijke eisen omvang en duur)

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen en overwegingen

De nominale studieduur van de opleiding is 4 jaar waarbij in elk studiejaar 60 EC wordt toegekend. De totale opleiding heeft een omvang van 240 EC en de opleiding voldoet hiermee aan de wettelijke eisen. Hierbij benadrukt het panel wel dat de in de vorige paragraaf genoemde miscalculatie (15 studiepunten die ten onrechte aan de stage waren toegeschreven) nog wel rechtgetrokken moet worden.

Conclusie: voldaan

4.3 Personeel

4.3.1 Standaard 8

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

Minimaal één keer per jaar houdt de directie met de vestigingsleider en de staf een resultaat- en ontwikkelingsgesprek (R&O). De vestigingsleider houdt op zijn beurt jaarlijks een R&O gesprek met de medewerkers. Het gesprek is zowel een functionerings- als een beoordelingsgesprek. Er wordt teruggekeken op de eerder geformuleerde R&O afspraken en aan het eind worden nieuwe afspraken gemaakt. Het R&O formulier fungeert als agenda voor het gesprek. De resultaten van module-evaluaties, bevindingen vanuit opleidingscommissies en van collega's kunnen in het gesprek aan de orde komen. Ook wordt aandacht besteed aan scholing. Speerpunten voor scholing worden ieder jaar vastgelegd in een Scholingsplan. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel met de docenten gesproken over de mogelijkheden voor scholing. Zij tonen zich positief. Er worden voldoende mogelijkheden geboden en hier wordt ook gebruik van gemaakt.

Na afloop van iedere module wordt deze door de studenten geëvalueerd. Daarbij wordt onder andere gevraagd naar het oordeel over de docent. Soms is dit aanleiding om een docent te vervangen. Uit de KR blijkt dat dit af en toe voorkomt.

Overwegingen

Het panel oordeelt positief over het personeelsbeleid. Het management selecteert de docenten op zorgvuldige wijze en monitort het functioneren van de docenten vervolgens door middel van R&O gesprekken. Het panel vindt het positief dat er vanuit de instelling mogelijkheden worden geboden voor het volgen van scholing, ook aan docenten die slechts gedeeltelijk verbonden zijn aan de instelling.

Conclusie: voldoende

4.3.2 Standaard 9 (Kwaliteit Personeel)

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

Van de 17 docenten die de meeste lessen aan de opleiding verzorgen, hebben zeven docenten een vakgerelateerde masteropleiding, is één docent gepromoveerd en is één net gestart met een promotietraject. De docenten met een masteropleiding verzorgen vooral de lessen met een meer theoretisch karakter. De overige lessen worden verzorgd door docenten met een bacheloropleiding en/of praktijkervaring.

De opleiding heeft voor elk kennisgebied in de opleiding deskundige docenten in huis. Studenten en alumni tonen zich tijdens het locatiebezoek heel tevreden over de deskundigheid van hun docenten. Ook is er altijd iemand bij wie ze terecht kunnen voor ondersteuning op technisch gebied, bijvoorbeeld voor het kalibreren van printers.

Zoals blijkt uit de vorige paragraaf, maakt scholing deel uit van het personeelsbeleid. De afgelopen jaren is aandacht besteed aan didactische scholing, scholing op het gebied van assessments en scholing in het ontwikkelen van toetsen. Bureau ICE heeft verschillende trainingen verzorgd. Ook de leden van de examencommissie hebben een training gevolgd.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de instelling niet alleen kwalitatief goed personeel aantrekt, maar dat er ook mogelijkheden worden geboden deze deskundigheid te vergroten en te verbreden door middel van scholing, vooral op didactisch gebied. Het panel beoordeelt dit positief. Ook stelt het panel vast dat de verschillende deskundigheden van de docenten op een goede manier worden benut. Dit uit zich bijvoorbeeld in het feit dat scripties worden begeleid en beoordeeld door de docenten die daar ook de specifieke deskundigheid voor hebben. Het panel oordeelt ook positief over de technische ondersteuning waar studenten een beroep op kunnen doen. Vanwege de vele praktische opdrachten is dit type ondersteuning voor hen van cruciaal belang.

Het panel dringt erop aan bij een eventuele groei van de opleiding alert te blijven op de borging van de kwaliteit van het personeel. Het panel acht het raadzaam bij substantiële groei van de opleiding de kern van twee hoofddocenten uit te breiden. Daarvan is nu echter nog geen sprake en vooralsnog lijkt deze kern groot genoeg.

Conclusie: voldoende

4.3.3 Standaard 10 (Kwantiteit personeel)

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het docententeam van TFB bestaat uit twee fulltime hoofddocenten, een aantal parttime vaste docenten en een pool van freelance docenten die allemaal tevens werkzaam zijn in de beroepspraktijk. In bijlage 5 van de KR is een overzicht opgenomen van de 17 docenten die binnen de opleiding de meeste lessen verzorgen. Daarin is van elke docent zijn opleiding en deskundigheid vermeld. Vijf van de 17 docenten hebben een vast dienstverband en de overige 12 werken op freelance basis. Door het werken met freelance docenten is de organisatie flexibel en kunnen fluctuaties in het aantal aanmeldingen goed worden opgevangen.

Tijdens het locatiebezoek heeft het panel met de docenten gesproken over het feit dat de meeste van hen hun tijd moeten verdelen over de opleiding en allerlei andere activiteiten, meestal als fotograaf in het werkveld. Uit dit gesprek blijkt dat er soms wel spanning zit op de tijdsverdeling, maar dat dit er nooit toe leidt dat docenten onverwacht uitvallen zonder dat er vervanging voor is. Studenten geven aan dat de docenten goed beschikbaar zijn, ook al zijn zij niet altijd fysiek aanwezig op de opleiding. Er wordt meestal snel gereageerd op mail en dergelijke.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding voor het huidige aantal studenten beschikt over voldoende docenten. Wel ligt het gevaar van een te hoge werkdruk op de loer bij een eventuele groei van de opleiding, bijvoorbeeld als gevolg van de accreditatie. Het management is zich hiervan bewust. Het panel raadt de opleiding aan hier alert op te blijven en te zorgen voor voldoende bezetting, ook bij grotere studentenaantallen.

Conclusie: voldoende

4.4 Voorzieningen

4.4.1 Standaard 11 (Materiële voorzieningen)

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De opleiding TFB wordt aangeboden op de vestiging van de Fotovakschool aan de Witte de Withstraat in Rotterdam, een gebouw waar voorheen het Nederlands Fotomuseum (voorheen het Nederlands Foto Instituut) was gevestigd. Het panel heeft tijdens het locatiebezoek een rondleiding gekregen in het gebouw en tijdens de rondleiding gesproken met enkele personeelsleden. Studenten kunnen ook gebruik maken van de mediatheek in het hoofdgebouw van de Fotovakschool in Apeldoorn. De meest gebruikte literatuur is ook op de vestiging in Rotterdam te vinden..

Uit evaluaties blijkt dat studenten niet tevreden waren over de kwaliteit van de beamers en over het klimaat in het gebouw. Enkele beamers zijn inmiddels vervangen en ook zijn

maatregelen getroffen die moeten zorgen voor betere ventilatie. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel geen klachten gehoord over het gebouw of de overige voorzieningen.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de voorzieningen toereikend zijn om de opleiding in de huidige vorm op adequate wijze aan te bieden. Wel raadt zij de opleiding aan de nodige maatregelen te nemen bij een eventuele groei van de opleiding, maar aangezien de Fotovakschool op diverse plaatsen in het land gehuisvest is, verwacht het panel op dit gebied geen problemen.

Conclusie: voldoende

4.4.2 Standaard 12 (Studiebegeleiding en informatievoorziening)

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Gedurende de hele opleiding worden met de studieloopbaanbegeleider de studievoortgang en de fotografische ontwikkeling van de student gemonitord en doorgenomen in halfjaarlijkse portfoliogesprekken. Ter voorbereiding hierop houdt de student een studieportfolio, een fotografisch portfolio en een inspiratieportfolio bij en schrijft hij reflectieverslagen. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel voorbeelden hiervan in gezien.

Studenten kunnen alle relevante informatie vinden in de studiegids. Informatie over specifieke modules is te vinden in de studiewijzers. Voor de stage, het afstuderen en studieloopbaanbegeleiding zijn aparte handleidingen beschikbaar. Het panel heeft kennis kunnen nemen van al deze informatiebronnen.

In de KR noemt de opleiding de aandacht voor het individu en de kleinschaligheid van de opleiding als een van haar Unique Selling Points. Uit het gesprek met de studenten komt naar voren dat dit inderdaad het geval is en dat studenten zich geen nummer voelen. Wel was enige tijd onduidelijkheid bij studenten over herkansingen, maar de informatievoorziening hierover blijkt intussen verbeterd. Er wordt goed naar de studenten geluisterd en als het nodig is, wordt de informatievoorziening aangepast.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de studenten goed over de opleiding worden geïnformeerd en stelt vast dat op dit gebied ook verbeteringen zijn doorgevoerd toen daar aanleiding toe was. Tijdens het locatiebezoek zijn geen klachten geuit over de studiebegeleiding. Docenten zijn goed bereikbaar (zie ook 4.3.3) en naast vaste begeleidingsmomenten kunnen studenten ook voor extra begeleiding bij de docenten terecht, eventueel op afstand. Het panel is van mening dat de geboden begeleiding goed past bij de opleiding en dat deze aansluit bij de behoeften van de studenten.

Conclusie: voldoende

4.5 Kwaliteitszorg

4.5.1 **Standaard 13 (Periodieke evaluaties)**

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

Uit de KR blijkt dat de opleiding de kwaliteit van de opleiding op diverse manieren borgt. Bij elk onderwerp is aangegeven welke borgingsmechanismen de opleiding heeft en worden voorbeelden genoemd van verbetermaatregelen die zijn genomen. Ook zijn voor elk onderwerp verbeterbeleid en voorgenomen verbeteracties genoemd.

De aanvullende informatie die het panel op 5 april 2014 van de opleiding heeft ontvangen, bevatte onder andere de resultaten van module-evaluaties van de afgelopen jaren. Daaruit blijkt dat door het jaar heen een selectie van modules wordt afgesloten met een evaluatie waarin studenten wordt gevraagd een oordeel te geven over de inhoud, de lesmaterialen en de werkvormen, over de leerdoelen, competentieontwikkeling en de studielast, toetsing en beoordeling, de docenten en de faciliteiten. Ook de stage en het afstuderen worden systematisch geëvalueerd. Stagebieders wordt gevraagd een evaluatieformulier in te vullen waarin zij vragen beantwoorden over de stagiair en de opleiding.

Het panel heeft in de aangeleverde documentatie geen toetsbare streefdoelen aangetroffen met betrekking tot de resultaten van evaluaties. Tijdens verschillende gesprekken die het panel tijdens het locatiebezoek heeft gevoerd, komt naar voren dat binnen de Fotovakschool aantoonbaar sprake is van een kwaliteitscultuur waarin goed naar iedereen wordt geluisterd en studenten zich serieus genomen voelen. In de gesprekken worden regelmatig voorbeelden genoemd van verbeteringen die de opleiding had doorgevoerd als resultaat van schriftelijke of mondelinge evaluaties. Ook in notulen van diverse overlegorganen zijn hiervan voorbeelden aangetroffen. Het veelvuldige onderlinge contact tussen studenten en docenten is daarbij net zo belangrijk als de schriftelijke evaluaties.

Overwegingen

Het panel is van mening dat er sprake is van een kwaliteitscultuur waarin studenten en docenten gehoord worden en zich serieus genomen voelen. De opleiding wordt voortdurend informeel en mondeling geëvalueerd. Dit vindt het panel goed passen bij de kleinschaligheid van de opleiding. Hoewel er systematisch schriftelijke evaluaties worden uitgevoerd, leven deze binnen de opleiding niet erg. Wel worden ze gebruikt bij functioneringsgesprekken met docenten. Het panel denkt dat de schriftelijke evaluaties een goede aanvulling vormen op de mondelinge feedback die studenten kunnen geven. Mocht de opleiding in de toekomst gaan groeien, dan zullen deze evaluaties ook hun nut (blijven) bewijzen en zal de informele manier van evalueren niet meer toereikend zijn. Het panel raadt de opleiding dan ook aan het huidige systeem, met informele en formele en mondelinge en schriftelijke evaluaties, te handhaven en daar toetsbare streefdoelen aan toe te voegen.

Conclusie: voldoende

4.5.2 Standaard 14 (Betrokkenheid)

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De centrale organen die binnen de Fotovakschool een belangrijke rol spelen bij de borging van kwaliteit zijn de Curriculumcommissie en de Examencommissie. Binnen deze commissie worden de uitkomsten van evaluaties, trends in de onderwijsresultaten en nieuwe ontwikkelingen besproken. Daarbij kijkt de curriculumcommissie vooral naar de inhoud van de opleidingen, het beschikbare lesmateriaal en de studeerbaarheid. De Examencommissie kijkt naar de structuur, kwaliteit en uitvoering van toetsing en examinering. Tijdens het locatiebezoek is gebleken dat de examencommissie een zeer actieve rol heeft.

Met docenten wordt intern regelmatig overleg gevoerd over de gang van zaken binnen de opleiding, het onderwijsprogramma, de toetsing, etc. Uit het gesprek met de docenten blijkt dat een tweetal kerndocenten een centrale rol speelt in de opleiding en daarmee ook op het gebied van kwaliteitszorg. De opleiding voert jaarlijks een medewerkerstevredenheids-onderzoek uit.

Studenten vullen na afloop van elke lesperiode (anoniem, via een online enquetesysteem) en na afloop van de stage en het afstuderen een schriftelijke evaluatie in over de opleiding en over de onderwijsmodules. De gegevens worden door de kwaliteitszorgmedewerkers geanalyseerd. Het panel heeft de resultaten van de module-evaluaties van de afgelopen jaren gezien. De opleiding wil na accreditatie deelnemen aan de Nationale Studenten Enquete (NSE). Sinds 2010 kent de opleiding een opleidingscommissie die bestaat uit studenten en docenten van de opleiding.

In 2011 is (door alumni) de alumnivereniging Fotolumni opgericht waar alumni van alle opleidingen van de Fotovakschool (dus niet alleen de TFB-studenten) zich bij aan kunnen sluiten. De vereniging organiseert jaarlijks een aantal bijeenkomsten in de vorm van workshops, lezingen, etc. De opleiding houdt via deze vereniging contact met haar afgestudeerden. Via alumnionderzoek hoort de opleiding hoe oud-studenten op de opleiding terugkijken en wat zij als eventuele verbeterpunten zien.

Sinds 2011 kent de opleiding een eigen beroepenveldcommissie. In bijlage 6 van de KR (Overzicht van contacten met het werkveld) is vermeld wie de leden van deze commissie zijn. In 2013 heeft de opleiding een enquête uitgezet onder stagebiedende bedrijven. Het panel heeft de resultaten van deze enquête gezien.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding alle partijen voldoende betreft bij de kwaliteitszorg van de opleiding. Het panel vindt het positief dat de opleiding het werkveld op verschillende manieren bij de opleiding betreft, onder andere via een enquête onder stagebieders. Wel raadt het panel de opleiding aan de samenstelling van de beroepenveldcommissie nog eens goed onder loep te nemen gezien de ontwikkelingen in het werkveld en de verschuivingen die daarin momenteel plaatsvinden.

Conclusie: voldoende

4.6 Toetsing

4.6.1 Standaard 15 (Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties)

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd

Bevindingen

Iedere module wordt afgesloten met een toets. De volgende toetsvormen worden gehanteerd:

1. Mondelinge toets: a) presentatie, b) verantwoording (SLB);
2. Praktijkopdracht: a) Fotografie of videomontage en mondelinge toelichting, b) organisatie evenement;
3. Praktijktoets;
4. Schriftelijke toets: a) kennistoets, b) paper, essay of scriptie, c) ondernemingsplan, d) verslag inclusief mondeling toelichting;
5. Werkboek.

In de modulebeschrijvingen wordt de relatie van de module met de competenties en bijbehorende gedragscriteria aangegeven. Op basis daarvan zijn leerdoelen geformuleerd die weer vertaald zijn in toetsdoelen. Per module is vastgelegd op welke manier deze getoetst wordt. Per toetsvorm is aangegeven welke toetsdoelen daarin worden getoetst en of de toets formatief of summatief is. Formatieve toetsen hebben vaak betrekking op tussentijdse opdrachten die meetellen voor het eindcijfer en dus het toekennen van de studiepunten.

Bijlage C van de OER en bijlage 3 van het Handboek toetsing en examinering laten zien hoe de competenties zijn verdeeld over de onderwijseenheden. Het laat zien dat alle competenties en onderliggende gedragscriteria door het programma worden afgedekt en dat in het fotografisch eindwerk, het fotografisch portfolio en de scriptie samen alle competenties worden getoetst. In de scriptie worden volgens dit schema de competenties 4 t/m 7 (organiserend vermogen, communicatie vermogen, omgevingsgerichtheid en vermogen tot samenwerken) getoetst.

Bijlage 4 van het Handboek Toetsing en Examinering (Fotovakschool-breed) bevat het toetsplan van cohort 2013 van de opleiding TFB. Dit toetsplan laat door middel van een aantal tabellen zien op welke manier de toetsing in de opleiding is vorm gegeven. In tabel 1 is een beschrijving opgenomen van de in de opleiding onderscheiden niveaus van opdrachten. Tabel 2 geeft een overzicht van de globale opbouw van de toetsing per leerlijn en in de daarop volgende tabellen wordt per studiejaar een overzicht gegeven van de onderwijseenheden, de EC's, de toetsvormen, competenties en gedragscriteria en het niveau (volgens de indeling uit de eerste tabel).

Voorafgaand aan het locatiebezoek heeft de opleiding toetsen, stageverslagen en – beoordelingen, scripties en fotografische eindwerken (en bijbehorende beoordelingen) ter beschikking gesteld aan het panel. Ook tijdens het locatiebezoek lagen diverse toetsmaterialen ter inzage. Het panel heeft onder andere diverse feedbackformulieren en toetsmatrijzen bestudeerd. Ook heeft zij, vanwege het belang van onderzoekend vermogen voor een afgestudeerde van de hbo bacheloropleiding, specifiek aandacht besteed aan de module onderzoek.

Met de verschillende gesprekspartners heeft het panel uitgebreid gesproken over de manier waarop de kwaliteit van toetsing en van het eindniveau worden geborgd. Een van de docenten is getraind als toetsdeskundige en ook de leden van de examencommissie hebben een training gevolgd. Studenten lijken geen klachten te hebben over de toetsing, maar klagen wel dat het soms lang duurt voordat zij hun beoordeling krijgen. De docenten geven echter aan dat dit altijd binnen de gestelde termijn is.

Het afstudeertraject van 20 weken bestaat uit een persoonlijk afstudeerproject, een eindschrijving en een fotografisch portfolio. Aan het fotografisch portfolio heeft de student gedurende de hele opleiding gewerkt en daaraan wordt in het vierde jaar de laatste hand gelegd. Het resultaat van het afstudeerproject (het fotografisch eindwerk) wordt aan het eind van de opleiding tijdens een expositie gepresenteerd. In de schrijving beschrijft de student een onderzoek dat hij heeft uitgevoerd naar een fotografisch, kunsthistorisch, maatschappelijk of cultuurhistorisch thema. De richtlijnen voor het afstuderen staan in een afstudeerhandleiding. Tijdens het locatiebezoek lagen enkele afstudeerwerken ter inzage. Uit het gesprek met de docenten blijkt dat er bij het afstuderen een praktijk is gegroeid waarbij studenten hun eindwerk pas bij de herkansing inleveren, waardoor zij extra tijd hebben om alles af te ronden.

De beroepenveldcommissie bestudeert steekproefsgewijs het eindwerk van afstudeerkandidaten en oordeelt hierbij of het aansluit bij de behoeften en realiteit van het werkveld. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel met vertegenwoordigers uit het werkveld en met alumni gesproken. De werkveldvertegenwoordigers tonen zich erg tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden. Ook alumni zijn tevreden over datgene wat zij vanuit de opleiding hebben meegekregen en geven aan hier in het werkveld goed mee uit de voeten te kunnen.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de opleiding de kwaliteit van toetsen voldoende waarborgt. Zij vindt het positief dat de opleiding haar docenten traint op het gebied van toetsing en is aangenaam verrast door het feit dat de opleiding gebruik maakt van toetsmatrijzen. Wel is het panel van mening dat de opleiding het zichzelf niet makkelijk heeft gemaakt wat betreft de verantwoording van de toetsing. Sommige zaken zijn zo ver uitgewerkt dat het overzicht hierdoor zoek raakt. Juist doordat de opleiding alles heel nauwkeurig wil verantwoorden, zie je in sommige documenten door de bomen het bos niet meer. Het panel dringt dan ook aan op een vereenvoudiging van de informatie over toetsing in verschillende documenten. Zodoende wordt de inzichtelijkheid ook voor de organisatie, studenten en docenten vergroot.

De eindwerken van cohort 2009 getuigen van het niveau van een hbo bachelor. Studenten volgen bij het schrijven van hun schrijving nauwgezet de richtlijnen uit de afstudeerhandleiding en het valt het panel op dat zij hierbij nauwelijks een eigen stijl laten zien. Zij raadt de opleiding aan de studenten hier meer vrijheid in te geven en hen aan te moedigen ook in de schrijving op zoek te gaan naar hun eigen stijl. Het lijkt nu of studenten vooral leren hoe ze een schrijving kunnen schrijven in plaats van dat ze leren nadenken over wat een zinvolle schrijving of afstudeerwerk zou kunnen zijn. De voorbereidende module onderzoeksvaardigheden is heel degelijk, maar zou de studenten meer ruimte moeten geven en aanmoedigen om hun eigen stijl te vinden.

De fotografische portfolio's laten wel de eigen stijl van de studenten zien. Het panel is van mening dat de kwaliteit van de fotografie waarmee studenten afstuderen bij alle studenten voldoet aan de minimale eisen voor het niveau van een hbo bachelor, maar stelt vast dat sommige studenten zich wel aan de ondergrens van het spectrum bevinden. Studenten kunnen ook afstuderen met videomateriaal. Dit staat nog in de kinderschoenen en het niveau van het afstudeerwerk is dan ook (nog) niet hoog. Het panel plaatst ten slotte een kanttekening bij het feit dat studenten kunnen wachten met het inleveren van hun eindwerk tot de herkansing. Daardoor hebben sommige studenten meer tijd dan andere om alles af te ronden. Het panel dringt erop aan de inlevertijd strikter te hanteren.

Conclusie: voldoende

4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.7.1 Standaard 16 (Afstudeergarantie)

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen en overwegingen

In bijlage 8 van de KR is een concept-jaarrekening 2012 van de Fotovakschool opgenomen en in de aanvullende informatie die het panel op 5 april toegestuurd heeft gekregen, is een begroting van de opleiding TFB opgenomen. Deze laat zien dat er voldoende financiële middelen zijn om de instromende studenten te laten afstuderen.

Conclusie: voldoende

4.8 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Aangezien het panel alle standaarden met een voldoende heeft beoordeeld, beoordeelt zij de kwaliteit van de nieuwe opleiding als geheel ook als voldoende

4.9 Aanbevelingen

Op grond van de bevindingen doet het panel de volgende aanbevelingen:

- Stel iemand aan die de opleiding inhoudelijk aanstuurt of geef de hoofddocenten meer bevoegdheden. Er is een (inhoudelijke) visie op leidinggevend niveau nodig;
- Definieer en communiceer de profilering van de opleiding duidelijker en laat daarbij onder andere expliciet zien dat de opleiding gericht is op de allround fotograaf;
- Kijk of de verschillende inhoudelijke accenten binnen de opleiding zich nog steeds op de juiste wijze tot elkaar verhouden en verleg eventueel zwaartepunten als blijkt dat deze in het beroepenveld ook verschoven zijn;
- Vereenvoudig de wijze waarop de toetsing is uitgewerkt;
- Geef de studenten bij de scriptie meer ruimte om daarin hun eigen stijl te presenteren.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Programma	2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk	V
	3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten	V
	6. Het programma is studeerbaar	V
	7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma	V
3 Personeel	8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid	V
	9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma	V
	10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma	V
4 Voorzieningen	11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma	V
	12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten	V
5 Interne kwaliteitszorg	13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen	V
	14. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken	V
6 Toetsing	15. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	16. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		V

V = voldoende O = onvoldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

Voorzitter: Mirjam Leloux

Mirjam Leloux heeft meer dan 15 jaar ervaring in het commercialiseren van technologieën voor universiteiten en kennisinstellingen, uitvinders en bedrijven. Daarnaast heeft zij veel ervaring als voorzitter van visitatiepanels bij opleidingen (HBO, universiteiten) en lectoraten (HBO).

Panellid: Ruud Taal

Professioneel fotograaf sinds 1967.

Oprichter fotobureau Capital Press & Photo Productions (1972), actief in fotojournalistiek en commerciële fotografie (in opdracht van bedrijfsleven en overheid).

Secundaire beroepenveldfuncties:

1974-1982: bestuurslid NVF / Zilveren Camera

1982-2007: bestuurslid World Press Photo, waaronder jury-secretaris ('86-'89)

2000-2003: voorzitter Fotografiefederatie.

Panellid: Geert Segers

Opleidingshoofd en docent fotografie en video in het departement IWT van de opleiding fotografie aan de Karel de Grote hogeschool te Antwerpen. Daarnaast free-lance werk voor verschillende facilitaire bedrijven in de tv wereld zoals ENG Videohouse & Outside Broadcast.

Panellid: Karin Krijgsman

Studieleider Fotografie (bachelor) aan AKV|St.Joost, Avans Hogeschool, Breda. Oprichter van fotografencollectief Fw:, anno 2014 een uitgeverij (Fw: Books) die onafhankelijke fotografie-gerelateerde publicaties, projecten en ontmoetingen tussen kunstenaars, schrijvers en curatoren initieert. Onafhankelijk schrijver over fotografie. Lid Raad van Toezicht Nederlands Fotomuseum, Rotterdam.

Student-lid: Jerry Snellink

Jerry Snellink is masterstudent Management van de Publieke Sector aan de Campus Den Haag, Universiteit Leiden. In het verleden heeft hij de hbo-studie

Bestuurskunde/Overheidsmanagement aan de Haagse Hogeschool afgerond. Aan deze instelling was hij ook actief in de medezeggenschap en de studentenvakbond.

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door:

Nancy Van San, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator

Tineke Kleene, zelfstandig onderwijskundig adviseur, secretaris

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de locatie op 14 april 2014

Locatie: Witte de Withstraat Rotterdam

Programma

08.00u – 08.30u	aankomst panel en vooroverleg
08.30u – 09.00u	rondleiding door lokalen in gebruik door opleiding
09.00u – 09.45u	<i>Sessie 1 – gesprek vertegenwoordigers management en CvB</i> • Paul Akkermans (directeur/College van Bestuur Fotovakschool) • Wim van der Niet (vestigingsleider Rotterdam)
10.00u – 11.00u	<i>Sessie 2 – gesprek docenten</i> • Roline Vroege (hoofddocent TFB, lid curriculumcommissie en opleidingscommissie) • Hanne van der Woude (docent fotografie, stagecoördinator, lid opleidingscommissie) • Frank Hoes (docent ondernemerschap) • Jan Scheerder (docent kunstgeschiedenis, stagebegeleider, studieloopbaanbegeleider) • Hanneke van Velzen (docent fotografie) • Frank van der Salm (docent fotografie, afstudeerbegeleider, lid examencommissie) • Bjorn Staps (docent fotografie)
11.15u – 12.15u	<i>Sessie 3 – gesprek studenten en alumni</i> • Cas Hinfelaar (TFB jaar 1, lid opleidingscommissie) • Marie-Josine van de Water (TFB jaar 1, lid opleidingscommissie) • Jeroen Frings (TFB jaar 2, lid opleidingscommissie) • Vivianne Sanderse (TFB jaar 2, lid opleidingscommissie) • Marlike Marks (TFB jaar 3, lid opleidingscommissie) • Bas Kooij (TFB jaar 4, lid opleidingscommissie) • Raffaella Huizinga (TFB jaar 4, lid opleidingscommissie) • Anke Bot (afgestudeerd in 2013) • Jerry Knies (afgestudeerd in 2013)
12.15u - 13.15u	<i>overleg panel tijdens lunch (besloten) en bestuderen documenten ter inzage</i>
13.15u – 14.00u	<i>Sessie 4 – gesprek examencommissie en kwaliteitszorg</i> • Joke Lammers (voorzitter examencommissie) • Reina Louw (lid examencommissie, scriptiebegeleider, docent onderzoeksmethoden) • Frank van der Salm (lid examencommissie, afstudeerbegeleider, docent fotografie) • Elleke Draaisma (hoofd kwaliteitszorg, lid curriculumcommissie) • Jimme de Jong (toetsconstructeur, lid curriculumcommissie, docent marketingcommunicatie)

- 14.15u – 15.00u *Sessie 5 – gesprek vertegenwoordigers werkveld / werkveldcommissie*
- Ruud Visschedijk (directeur Nederlands Fotomuseum, lid beroepenveldcommissie)
 - Ari Versluis (fotograaf, <http://www.exactitudes.com>, lid beroepenveldcommissie)
 - Niels Schumm (fotograaf, <http://blommers-schumm.com/>, stagebegeleider)
 - Lars Boering (voorzitter Fotografiefederatie)
- 15.00u – 16.15u overleg panel (*besloten*)

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding

Bijlage 1: Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties van de opleiding

Bijlage 2: Schematisch programmaoverzicht

Bijlage 3: Inhoudsbeschrijving op hoofdlijnen van de programmaonderdelen

Bijlage 4: Onderwijs- en examenregeling

Bijlage 5: Docentenoverzicht

Bijlage 6: Overzicht van contacten met het werkveld

Bijlage 7: Handboek toetsing en examinering

Bijlage 8: Jaarrekening Fotovakschool 2012

Aanvullende informatie, ontvangen voorafgaand aan het locatiebezoek

- 1 Informatie over de 'langlopende jaarprojecten'
 - Project Creative research (jaar 1)
 - Project New business (jaar 2)
 - Project Personal branding (jaar 3)
- 2 Filmmateriaal van studenten
- 3 Portfolio's in studiedossiers:
 - Fotografisch portfolio
 - Studieportfolio
- 4 Selectie van kennistoetsen, praktijkopdrachten, ondernemersplannen en werkboeken met bijbehorende beoordelingsformulieren. Toelichting: er zijn relatief weinig onvoldoendes meegestuurd. Dit komt door het feit dat de begeleiding, met name bij de fotografie- en videomodules, dermate intensief is dat het in een vroeg stadium duidelijk is wanneer een student een onvoldoende dreigt te halen. Studenten kiezen er in die gevallen voor om het werk op een later tijdstip, bij de herkansing in te leveren. Het werk wordt dan als 'niet beoordeelbaar' ingevoerd in het cijfersysteem omdat de opdracht niet of incompleet is ingeleverd.
- 5 Stageverslagen en beoordelingen van cohort 2010. Toelichting: de stageverslagen van cohort 2009 zijn niet digitaal beschikbaar en liggen ter inzage tijdens het locatiebezoek.
- 6 Scripties en fotografisch eindwerk van cohort 2009, met bijbehorende beoordelingsformulieren. Toelichting: De Fotovakschool heeft gewacht met het indienen van de aanvraag TNO totdat de kwaliteit van de opleiding en het eindwerk van studenten in haar ogen zou voldoen aan het juiste (hbo bachelor) niveau. Hiertoe zijn het niveau van de opleiding en de eisen die bij de toetsing worden gesteld stapsgewijs opgevoerd. Bij het afstuderen van de studenten van cohort 2009 heeft de school in haar ogen het gewenste niveau behaald. Hiermee is voldaan aan de cycluseis.
- 7 Boekenlijst
- 8 Lijst met gastdocenten en gastsprekers
- 9 Lijst met externe beoordelaars afstudeertraject
- 10 Lijst met afstudeerkandidaten cohort 2009. Toelichting: In de lijst zijn geen opdrachtgevers genoemd, omdat dit niet van toepassing is bij het eindwerk.
- 11 Begroting TFB
- 12 ICE auditrapport 2011
- 13 Notulen vergaderingen curriculumcommissie
- 14 Notulen vergaderingen examencommissie en jaarplannen. Toelichting: De leden van de examencommissie worden geschoold wanneer hiertoe behoefte of noodzaak wordt signaleerd. Het scholingsplan staat beschreven in het Algemeen document over visie en organisatie (zie nr. 24) en in de jaarplannen van de examencommissie
- 15 Notulen vergaderingen opleidingscommissie
- 16 Notulen vergaderingen beroepenveldcommissie
- 17 Stagehandleiding 2013-2014
- 18 Afstudeerhandleiding 2013-2014

- 19 Studiegids 2013
- 20 Handleiding studieloopbaanbegeleiding
- 21 Algemeen document over visie en organisatie 2010-2015
- 22 Toelatingsprocedure TFB
- 23 Reglement examencommissie
- 24 Handboek kwaliteitszorg Fotovakschool
- 25 Studentenevaluaties
- 26 Studentenevaluatie stage-en afstudeertraject cohort 2009
- 27 Evaluatie stagebieders TFB cohort 2009
- 28 Evaluatie stagebieders TFB cohort 2010
- 29 In- en uitstroomgegevens TFB

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- Een representatieve selectie werkdocumenten/studiemateriaal per module
- de stageverslagen van cohort 2009 (niet digitaal beschikbaar)

De afstudeerwerken van de eerdere cohorten (zijn naar mening van de Fotovakschool niet representatief voor het huidige gerealiseerde niveau)

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
ECTS	European Credit Transfer System
hbo	hoger beroepsonderwijs
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op uitgebreide toetsing van de nieuwe opleiding hbo-bachelor Toegepaste Fotografie en Beeldcommunicatie van de Stichting de Nederlandse Fotovakschool.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 30
F 31 70 312 23 01
E info@nvao.net
W www.nvao.net

Aanvraagnummer 002410